

Позитивни негативац Телевизијски узлети Ивана Бекјарева

Уистину, мало је оних глумаца који са подједнаким успехом граде разноврсне ликове на позоришној сцени, на филму и телевизији, и то у распону од готово четири деценије. Један од њих, изузетан по томе што никада не посустаје, што непрестано остаје на високој разини професионализма, свакако је Иван Бекјарев, тај вазда младалачки предан и маштовит мајстор свог заната. Из врела његове имагинације већ годинама струји задивљујућа енергија, која је освојила наклоност и поштовање свих зналаца и љубитеља театра, филма, телевизије и естраде. Хистрионска лакоћа, владање телом, способност трансформисања и

идентификације са свакојаким карактерима, еруптивна сугестивност, емотивна еманација и беспрекорна дикција – одлике су овог глумца које су одавно признате.

Као стари поштовалац његових уметничких врлина, одлучио сам да нешто напишем о његовим донетима на малом екрану. Пошао сам од уверења да је глума на телевизији специфичан феномен, будући да се тај рад разликује и од оног у театру, и од оног на филму: телевизијске камере, устремљене на протагонисту с разних страна истовремено, сурово разголићу стање његове душе, откривају лаж, региструју колебање, слабост и недомашеност. Не каже се узалуд да некога “камера воли” или “не воли”, али да би вас камера “волела” морате и ви да будете максимално искрени с њом, морате је “уверити” у оно што чините и говорите. И морате имати својеврстан шарм, “оно нешто” с чим се човек рађа. Елем, Иван Бекјарев је бесумње миљеник камера, баш као што су и камере пријатељи које никада није изневерио.

Сигуран да сам на трагу поенте свог будућег записа, реших да за своја уверења пронађем потврде у ономе што је о његовим ТВ прегнућима писала штампа. Бацио сам се на читање многобројних телевизијских критика, објављених у периоду од 1966. до данас, у дневним и недељним листовима Београда, Загреба, Љубљане, Сарајева и Скопља, односно на тлу негдашњег југословенског телевизијског гледалишта. Као ТВ гледалац (додуше не сасвим ревностан), али још више као драматург, био сам непријатно изненађен општом површношћу и јаловим белешкарењем наших “телевизијских критичара”. С часним изузецима, какав је марљива, доследна и аналитична Бранка Оташевић (“Политика”), готово сви остали потрошили су огроман простор у својим листовима, а да нису рекли готово ништа о глумачким остварењима у многобројним ТВ драмама и серијама. Глумци су уградили хиљаде часова свог умећа у плодну ви-шедеценијску продукцију Телевизије Београд, да би њихов стваралачки допринос остао на маргинама записа, посвећених претежно ауторима текстова, редитељима и значају овог или оног програмског подухвата. Та неправда, која се граничи са некултуром, не може се исправити, баш као што се нехај за било шта пропуштено у животу не може ни опростити ни разумети.

Ко има, рецимо, користи од оскудних закључака да је Иван Бекјарев “доказао завидну професионалну спрему”, да је “имао боље тренутке”, да се “истиче”, да се “издваја и надраста све остало”, да је његово остварење “изврсно”, да је “успео да досегне намеру сценаристе и редитеља”, да је “био одличан”, да је “своје место оправдао”, да је “сјајан”, да је “пронашао праву меру”, да је био “на висини задатка” итд.? Из ових шематизованих и необразложених констатација нису извукли никакву поуку ни телевизијска кућа, ни глумци, лишени стручног вредновања, ни телевизијска публика, ускраћена за естетски путоказ који би јој помогао да разликује мућак од јајета. Историчари културе, намерни једном у будућности да проучавају телевизијски двадесети век, биће суочени са бескрајном празнином.

Нашавши се пред несхватљивим вакуумом у телевизијској критици, а решен да упркос томе прозборим о немерљивим заслугама Ивана Бекјарева као истакнуте ТВ персоне, прибегао сам сопственом истраживању и сећањима.

Моје скромно истраживање састојало се од разговора са познатим редитељима који су са Бекјаровим остварили више телевизијских пројеката. Кад се све што сам чуо сабере и понешто од тога одузме, произилази заједничка оцена да је овај плодни глумац:

- а) изузетно “употребљив”, тј. да мо- же да му се понуди одговарајући задатак у готово сваком послу;
- б) високопрофесионалан, да у сваки ТВ подухват улази веома припремљен, са наученим текстом и простудираним улогом, и са креативним односом, тј. виђењем целовитог поступка и стила презентације;
- в) никада не намеће свој став, већ се дисциплиновано подређује концепцији редитеља и уклапа у тимски рад.

Шта се више може пожелети од свестрано употребљивог глумца-истраживача, дисциплинованог члана екипе, у компликованој и каткад хаотичној ТВ продукцији, у којој свако мора да функционише максимално ефикасно, и да буде део захуктале машинерије?

Од коликог је то значаја може се закључити кад се зна да је Бекјарев остварио укупно улогу у ТВ драмама, серијама, ТВ адаптацијама литерарних дела и снимљеним позоришним представама, да је учествовао у још 20 емисија забавног, кабаретског, музичког, образовног, дечијег, документарног и информативног жанра, не рачунајући његова гостовања у студијским емисијама, интервјуе, интерпретирање поезије итд. Овај импозантни опус протеже се на безмало четири деценије, с тим што постоји чврст континуитет. Наиме, нема године у којој Бекјарев није подарио ТВ гледаоцима бар два своја остварења, а бивало их је и по двадесетак годишње, онда кад је њему поверени лик ишао из епизоде у епизоду великих ТВ серија. Другим речима, кад бисмо број одиграних улога помножили са бројем епизода и реприза, дошли бисмо до запањујуће бројке његових појављивања на ТВ екрану.

Толико о мојим истраживањима. Што се мојих сећања тиче, призвао сам оне ликове који су ми се најдубље утиснули у свест.

Већ као искусан водитељ радиопрограма (Студио Б, Београд 202) Бекјарев се појављује у ТВ емисији забавног жанра Од смеха до суза: Иван Бекјарев шоу 1972. До тада тумач улога мање-више класичног репертоара, представља се као изврстан забављач. Ненаметљиво, духовито, шармантно, повезује све нити веома захтевног програма, глуми, рецитије, засмејава...

Затим, Иван Бекјарев – “ТВ лице године 1984.”! Гледаоци у Македонији га сврставају уз Мају Оцаклијевску и Линду Еванс као лик који је освојио највише симпатија и то (замислите!) улогом злогласног крвника Светозара Вујковића, управитеља логора смрти, у серији Бањица, по сценарију Сенише Павића, у режији Саве Мрмка. И сад се за мене отвара круцијално питање глумачке личности Ивана Бекјарева: мој друг и колега на Академији за позориште, филм и телевизију, тај добродушни човек широког заразног смеха, увек топао и срдачан, достиже свој врхунски телевизијски и уметнички тренутак у улози преиспољног гада!?... Присећам се да је после ове улоге тај и такав Бекјарев удахнуо ТВ живот још многим другим негативцима. Наиграо се он, богме, разних хуља, покварењака, смешних и жалосних протува, провинцијалних жадова и курвара. Није ли његова ћуд управо супротна оваквом спектру, и како то да уместо награда и признања није навукао на себе одијум публике?... Знам, рећи ће ми учени познаваоци да је он, забога, глумац, и да улажење у кожу никоговића припада његовом занату.

Али, подсећам ја све познаваоце на случај великана нашег глумишта, Љубе Тадића, који је годинама остао “Амазонац” пошто је с успехом одиграо ту улогу у једној серији Лоле Ђукића. А да не говоримо о оном глумцу путујућег позоришта у Кнежевини Србији, који је тумачио лик Вука Бранковића у драми Косовски бој : “гнусном издајнику српства” становници паланке нису дали ни коначиште, ни вечеру! Дакле, што год боље и упечатљивије оствари негативни лик, глумац у Србији излаже се већем ризику да буде под попреким погледима, и да му се не поклања нарочита симпатија. А Иван Бекјарев, међутим, бива засут изразима допадања! Како је то могуће но? Одговор проналазим баш у његовој поштеној, племенитој уметничкој личности, у људској доброту која га покреће да се са разним драмским ништацима “обачуна”, да их разобличи и да поквареност и овоземаљске мане изложи погледу људи и времена, али и да уметнички “брани” порок, настраност и злочинство, трагајући за разлозима зла, за мотивима почињених недела. Том супериорном, интелектуалном приступу Бекјарев додаје оздрављујућу хуморну ноту, чинећи недела људски објашњивим, али не и прихватљивим, чак рекли бисмо упозоравајућим. (Његов Вујковић чини злочине у некој врсти фрустрираности јер га супруга сматра мушки неспособним и неплодним!). Мислим да је величина готово свих интерпретација Ивана Бекјарева управо у осећању мере, у реткој способности (инстинкту, интелигенцији?) да се проникне у суштину бића, да се одржи критичка дистанца према тој суштини. Поверене му ликове он чини стварним, могућим, животним, да би у нама изазвао жељени емотивни одјек. Он се никада не служи црно-белим осликавањем.

Вујковић у серији Бањица вођен је консеквентно, али измештено из стереотипа какви прате највећи број негативаца. Бекјарев га оживљава чак хуморним средствима, спајајући ужас и парадокс. И данас га видим како претурпа по досијеима логораша, како збркано и отуђено пита колико има Јевреја и колико јеврејске деце вреди као један талац... Сцену између Вујковић а и Чарапића уврстио бих у антологију цинизма и апсурда, у попис најефектнијих глумачких мајсторија виђених на телевизији. Сећам се затим оне рељефне карактеризације самоуправног монструма Курчубића у серији Бољи живот – својеврсне скице за универзални портрет фукаре која загађује и обесмишљава ионако банализовану егзистенцију овог народа. Опет Бекјарев проналази шифру за освајање популарности, иако нам предочава већ типизирану фигуру балканске јајаре: негативно, општепрепознатљиво, у споју са карикатуралним да је ефекат прихватљивости, чак ликујућег допадања. Ништа није мање допадљив у минуциозном понирању у паланачки јад као Деспот у серији Срећни људи, који је такође његова мешавина смешног и тужног. Израњају из таме минулог времена и многи други ликови, рецимо Јеротије у Нушићевом Сумњивом лицу. Бекјарев и редитељ Арса Милошевић разигравају водвиљску компоненту познате комедије, дају јој убрзање, дарују нам велико уживање.

И да не буде неспоразума, огледао се Бекјарев и у такозваном озбиљном жанру. И поново је био сугестиван, аутентичан, незабораван – у Иванову А. П. Чехова, у Боју на Косову Љ. Симовић а, у Џек поту С. Влајковића, у Проналазачима А. Обреновића, у Досијеу 128 В. Лукића, у многим другим ТВ драмама, у веома гледаним серијама Више од игре С. Стојановића, Повратак отписаних Д. Марковића, Крај династије Обреновић Р. Путника, у многим адаптацијама класичних литерарних дела, као што су ТВ верзије Лазаревићеве приповетке Све ће то народ позлатити или Крлежиног дела На рубу памети... Заиста, реч је о глумцу који ће оправдати поверење у сваком телевизијском прегнућу.

* * *

Телевизијски портрет Ивана Бекјарева сачињен је од раскошног колорита и мноштва нијанси. То је портрет једне особене стваралачке личности, портрет неуморног трагаоца који је веома, веома задужио моћни електронски медиј, који припада плејади ТВ звезда заслужној што је тај медиј постао сцена значајних уметничких догађаја. Телевизија, захваљујући Бекјареву и извесном

броју других глумачких величина, оправдала је своје деловање на милионски аудиторијум.

Енигма звана Бекјарев заслужује подробније проучавање, можда документаристички приступ те исте Телевизије Београд, дужне да истражи и трајно забележи његов допринос националној култури. Јер, глумачки је живот – живот маслачка, ако га не конзервирамо за долазећа времена, као беоцуг у традицији и пример онима који настављају наше дело. Није тешко доказати да је свака генерација нашег глумишта имала бар једног Бекјарева – пунокрвну, сочну, за ово тле сраслу индивидуалност, која хипнотички продире до ума и срца, чији звонки глас трепери искреним осећањем и одзвања дуго у нашем сећању. Зар велики претходник Бекјарева није неумрли Љубиша Јовановић?...Зар се не очекује да се на глумачком обзорју појави телевизијски, театарски и филмски следбеник Ивана Бекјарева?